

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ส้มเขียวหวานเป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากผลผลิตส้มเขียวหวานเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศเพราะด้วยราคาขายที่ไม่แพงมากเกินไปและสามารถบริโภคทั้งในรูปผลไม้สด น้ำผลไม้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ 2540-2544 ได้กำหนดแนวทางพัฒนาทางการเกษตรในด้านสินค้าสำคัญ 30 รายการที่ได้รับการส่งเสริมจากทางภาครัฐ โดยมีเป้าหมายทางการผลิต กิจกรรม ลักษณะงานและมาตรฐานการสนับสนุนทางการผลิตและการตลาด และส้มเขียวหวานก็เป็นสินค้าเกษตร 1 ใน 30 รายการที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ(กรมวิชาการเกษตร, 2540) ทำให้ปัจจุบันพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเกือบทุกภาคของประเทศ พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานในปี พ.ศ 2540 – 2545 มีพื้นที่การเพาะปลูกรวมทั้งประเทศดังแสดงในตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่าในปีพ.ศ 2541-2543 พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเริ่มลดลงในปี 2544 เนื่องจากปัญหาด้านมลภาวะทางน้ำและดินในพื้นที่ปลูกในภาคกลางทำให้พื้นที่เพาะปลูกส้มลดลงจำนวนลง เมื่อพิจารณาเฉพาะภาคเหนือจะเห็นว่าพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ 2545 มีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ 2540 จำนวน 109,046 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 148.95 ซึ่งจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือจังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1.1 พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวาน (ไร่) รายภาคของประเทศไทยปี พ.ศ 2540-2545

ภาค	2540	2541	2542	2543	2544	2545
เหนือ	73,210	99,806	117,232	128,725	154,688	182,256
กลาง	172,359	184,100	192,512	178,002	62,272	54,236
ใต้	6,994	9,125	7,839	8,424	8,591	5,065
ตะวันตก	2,338	2,732	3,781	4,348	9,882	1,595
ตะวันออก	21,014	18,662	17,724	21,000	20,634	19,813
ตะวันออกเฉียงเหนือ	775	2,462	2,946	4,220	6,648	5,747
รวมทั้งประเทศ	276,690	316,887	342,034	344,719	262,715	268,712

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร (IT Center), สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับในจังหวัดเชียงใหม่ นั้นแหล่งผลิตที่สำคัญคือ อำเภอฝาง มีพื้นที่เพาะปลูก ส้มเขียวหวานในปี 2546 รวมทั้งหมด 34,638 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 99.16 จากปี 2543 ที่มีพื้นที่ปลูกรวม 17,392 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอฝาง, 2547) สำหรับการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกในจังหวัดเชียงใหม่ นั้นมีสาเหตุหลายประการคือ เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีความได้เปรียบทางด้านภูมิอากาศและ สภาพภูมิประเทศที่เอื้อประโยชน์ในการผลิตส้มซึ่งจะเจริญเติบโตในสภาพอากาศค่อนข้างเย็นและ ดินที่ระบายน้ำได้ดีเพราะจะทำให้เปลือกส้มมีสีส้มจัดขึ้นและรสชาติดีขึ้น และประกอบกับในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมาพื้นที่ปลูกส้มในเขตภาคกลางได้ลดลงเพราะปัญหาด้านคุณภาพดินและน้ำรวมถึง ผลกระทบจากภัยธรรมชาติทำให้ปริมาณการผลิตและคุณภาพในการผลิตต่ำลงผู้ลงทุนบางส่วนจึง ได้ย้ายมาลงทุนในเขตภาคเหนือมากขึ้น และเหตุผลที่สำคัญอีกด้านหนึ่งคือ สาเหตุจากแรงจูงใจ ด้านผลตอบแทนจากการผลิตซึ่งส้มเป็นไม้ผลที่ให้ผลตอบแทนต่อไร่สูงกว่าไม้ผลชนิดอื่น เนื่องจากส้มเขียวหวานเป็นไม้ผลที่ออกดอกได้ตลอดปีการกำหนดการติดผลและเก็บเกี่ยวจึง สามารถทำให้ผลผลิตออกเลียงกันได้ตลอดปีทำให้ขายได้ราคาสูง โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลและส้ม ที่ออกนอกฤดู โดยส้มเขียวหวานที่นิยมปลูกกันมากคือส้มเขียวหวานพันธุ์สายน้ำผึ้ง ซึ่งเป็น ส้มเขียวหวานที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเพราะมีรสชาติหอมหวาน และสีส้มน่ารักประทาน กว่าส้มเขียวหวานชนิดอื่น ทำให้ราคาที่จำหน่ายต่อกิโลกรัมอยู่ในระดับที่สูงเป็นเหตุจูงใจให้มีการ ผลิตมากขึ้น

จากความสำคัญทางเศรษฐกิจของการผลิตส้มเขียวหวานดังที่กล่าวมาแล้ว เป็นที่น่าสนใจ ว่าการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ นั้นเป็นเช่นไรเนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันที่สิ่งแวดล้อมในการ ประกอบธุรกิจนั้นเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจากปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรม ส้มเขียวหวานที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านต้นทุนการผลิตทางการเงิน ทางเศรษฐศาสตร์และการ แข่งขันในด้านต่างๆที่ได้รับผลกระทบจากหลายปัจจัย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรง ต่อการผลิต ดังนั้นการวิเคราะห์สถานการณ์และการวางแผนกลยุทธ์ตลอดจนการควบคุมกลยุทธ์จึง เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการบริหารการผลิตเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ในปัจจุบันการ ประเมินผลองค์กรกำลังได้รับการยอมรับมากขึ้นเพราะทำให้องค์กรธุรกิจมีเครื่องมือที่ช่วยในการ ตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของตนเองตลอดเวลาซึ่งทำให้องค์กรสามารถรู้ถึงสถานะของ องค์กรว่าอยู่ตรงจุดไหน ซึ่งในอดีตการประเมินขององค์กรมักจะใช้สถานภาพทางการเงินเป็นหลัก ซึ่งไม่สามารถทราบถึงความสามารถในการแข่งขัน การได้เปรียบเสียเปรียบ หรือภาพพจน์ของ องค์กร จึงมีแนวคิดว่าการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรจึงไม่ควรพิจารณาจากด้านการเงิน แต่เพียงอย่างเดียวควรพิจารณาด้านอื่นๆที่ไม่ใช่การเงินด้วยซึ่งเป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน

ในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาด้านการประเมินประสิทธิภาพของการผลิต สัมเขียวหวาน โดยใช้วิธีการประเมินผลแบบบาลานซ์ สกอร์การ์ด (Balanced Scorecard: BSC) ซึ่งเป็นการประเมินในมุมมองด้านต่างๆคือ มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) มุมมองด้านกระบวนการธุรกิจภายใน (Internal business process Perspective) และมุมมองด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโต (Learning and growth Perspective) จะเห็นว่าการประเมินแบบ BSC จะไม่ได้มุ่งแต่ประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรเพียงแต่ด้านการเงิน อย่างเดียวแต่จะประเมินทางด้านมุมมองที่ไม่ใช่การเงินด้วยซึ่งจะให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมของ องค์กรทุกด้าน ซึ่งบาลานซ์ สกอร์การ์ด เป็นเครื่องมือทางการจัดการที่ช่วยในการนำกลยุทธ์ ไปสู่การปฏิบัติโดยใช้การวัดหรือการประเมินในทุกด้านขององค์กรให้เกิดความสอดคล้องนำไปสู่ ความสำเร็จขององค์กร ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จะนำหลักการประเมินผลการดำเนินงานแบบบา ลานซ์ สกอร์การ์ดมาใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ผลิตส้มในเขตพื้นที่อำเภอ ผางงัวจังหวัดเชียงใหม่ว่าเมื่อใช้การประเมินแบบนี้แล้วจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น หรือไม่นำผลการศึกษาที่ได้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของผู้ผลิตใน อุตสาหกรรมส้มเขียวหวานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการ ตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคส้มเขียวหวานที่ผลิตในพื้นที่อำเภอผางงัวจังหวัดเชียงใหม่เพื่อให้ทราบถึง ข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน ขององค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อทราบระดับของ บาลานซ์ สกอร์การ์ด ที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญและการนำ แนวคิดแบบบาลานซ์ สกอร์การ์ดไปใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานภายในองค์กร
2. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่มีต่อส้มเขียวหวานที่ผลิต ในเขตพื้นที่อำเภอผางงัว จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาเรื่องนี้คือ ทำให้ทราบถึงวิธีการประเมินผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมส้มเขียวหวานในมุมมองด้านต่างๆตามวิธีของบาลานซ์ สกอร์การ์ด ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเพื่อเป็นข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ แผนการตลาด และแผนการดำเนินงานของผู้ประกอบการทำให้เพิ่ม ประสิทธิภาพขององค์กรมากยิ่งขึ้น รวมถึงภาครัฐและเอกชนที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาและวางนโยบายที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต ต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งทำการศึกษาถึงการนำแนวคิด การประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรแบบบาลานซ์ สกอร์การ์ดที่ผู้ประกอบการได้ให้ความสำคัญและนำมาใช้ในอุตสาหกรรมส้มเขียวหวานว่าจะก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการผลิตภายในองค์กรเพิ่มขึ้นหรือไม่โดยศึกษาผู้ผลิตส้มเขียวหวานที่ให้ผลผลิตแล้วในปีการผลิตที่ศึกษาคือ 1 ปีการผลิต และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 22 ราย และในส่วนของการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคนั้นจะทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากผู้บริโภคส้มเขียวหวานในอำเภอเมืองที่มีต่อส้มเขียวหวานที่ผลิตในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 100 ราย